

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Давлатов Ҳабибулло Сайфуллоевич «Хусусиятҳои эпидемиологии сироятҳои дохилибеморхонагӣ дар статсионарҳои травматологӣ ва оптимизатсияи чорабинӣҳои пешгирӣ ва мубориза бо онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои тиб аз рӯйи ихтисоси 14.02.02 – эпидемиология

Диссертатсияи Давлатов Ҳабибулло Сайфуллоевич ба хусусиятҳои эпидемиологии сироятҳои дохилибеморхонагӣ (СДБ) ва такмил додани чорабинӣҳои профилактикӣ дар статсионари соҳаи травматологӣ-ортопедӣ, омӯзиши сиркулятсияи микроорганизмҳо дар статсионарҳои таҳқиқшаванда бо муайян кардани аҳамияти санитарӣ-беҳдоштӣ ва эпидемиологии онҳо бахшида шудааст.

СДБ, дар ибтидои фаъолияти аввалин муассисаҳои табобатӣ пайдо шуда, барои тиб мушкилоти ниҳоят душвор ва муараккаб шуда мондааст.

Маълум аст, ки ҳатто дар шароити рушди имрӯзаи илм, проблемаи сироятҳои фасодӣ-септикӣ, махсусан дар муассисаҳои соҳаи чарроҳӣ, хеле актуалӣ боқӣ мемонад. Аҳамияти ин проблема дар маҷмӯ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон якҷанд маротиба зиёд мешавад, зеро дар ин ҷо аксари бештари муассисаҳои муолиҷавӣ ба қадри кофӣ дорои биноҳои муҷаҳҳази моддиву техникӣ нестанд, дар дастраскунии маводи дезинфексиониву антисептикӣ душворӣ доранд, дар ин ҷойҳо назорати санитарӣ-зиддиэпидемикӣ ва ин режим дар ҷойҳо хеле суст аст.

СДБ бояд, ки ҳамчун проблемаи сифати табобат, беҳатарии расонидани ёри тиббӣ дар статсионарҳои травматологӣ ва проблемаи муҳимми иҷтимоӣ-иқтисодӣ баррасӣ карда шавад. Масъалаи «агрессияи» амалиётҳои тиббӣ ва муараккаб будани бартарафсозии тарафҳои манфии онҳо ҳадамоти нагаҳдории тандурустии тамоми кишварҳои олам, аз ҷумла Ҷумҳурии Тоҷикистонро ба ташвиш овардааст. Беҳатарии амалиётҳои тиббӣ, ки бо механизми артифитсиалии интиқол алоқаманданд, ба проблемаи беҳдоштааст. Микдори протсекураҳои инвазивии тиббӣ босуръат меафзояд. Ҳамроҳ бо ин сироятҳои дохилибеморхонагӣ низ зиёд мешаванд.

Гирифтورشавӣ ба СДБ ба сатҳи харочотҳои иқтисодӣ ба таври назаррас таъсир мерасонад. Арзиши табобати беморони гирифтори СДБ ба ҳисоби миёна назар ба беморони сироятёфта се маротиба зиёд аст. СДБ ба зиёд шудани муҳлати бистаришавӣ оварда мерасонад, сифати ҳаётро шадидан паст месозад ва аксуламалҳои стрессии беморро ҳамчун натиҷаи эҳсосоти аз даст додани обрӯйи муассисаи табобатӣ бедор мекунад, ки зиёни бузурги молиявӣ мебошад.

СДБ ва дар навбати аввал бемориҳои фасодӣ-илтиҳобӣ (БФИ)-ро, ки маъмулан дар беморони соҳаи чарроҳӣ пайдо мешаванд, мумкин аст, ки ба статсионарҳои дорои хатари баланди эпидемиологӣ дохил крда шаванд.

Сатҳи баланди гирифтورشавӣ ба СДБ (аз 2,5 то 8,0%) дар муассисаҳои тиббиву профилактикии кишвар талаб мекунад, сабабҳо, шароит ва омилҳои мусоидаткунандаи пайдошавӣ ва паҳншавии онҳо муайян карда шавад. Дар

робита аз ин, омӯзиши эпидемиологӣ, механизмҳои сироятнокшавӣ, сатҳ ва сохтори БФИ дар беморони травматологӣ ҷолиби таваҷҷуҳ мебошад.

Дар асоси гуфтаҳои боло, муаллифи диссертатсия дар пеши худ вазифа гузоштааст, ки дар муқаддима мубрамии мавзӯи рисола ва мақсади онро асоснок кунад, ки ба даст овардани он баъди ҳаллу фасли 5 вазифаи адеквативӣ ҳосил мешавад. Вазифаи асоситарин ин коркарди комплекси ҷорабиниҳои профилактикаи сироятҳои дохилибеморхонагӣ дар статсионарҳои соҳаи травматология мебошад.

Кори диссертатсионии Давлатов Ҳ.С. аз муқаддима, шарҳу тафсири адабиёт, мавод ва методҳои таҳқиқот, 3 боби таҳқиқоти худӣ муаллиф, хулоса, тавсияҳои амалӣ ва феҳристи адабиёт иборат аст.

Диссертатсия дар ҳаҷми 149 саҳифаи матни компютерӣ таълиф гардида, дар диссертатсия 18 ҷадвал ва 6 расм мавҷуд буда, феҳристи адабиёт 206 номгӯй, аз ҷумла 129 адабиёт аз муаллифони ватанию кишварҳои ИДМ, инчунин 77 адабиёт аз муаллифони хориҷиро дар бар мегирад.

Диссертатсия дар сатҳи муосири методӣ таълиф шуда, нуқтаҳои сосӣ ва хулосҳои диссертатсия дар замини маводи фаровони далелнок таҳия шудааст.

Муқаддима актуалӣ ва зарурати таълифи диссертатсияи мазкурро инъикос менамояд, мақсад, вазифа фаҳмо ва мушаххас баён шуда масъалаҳои дар диссертатсия овардашуда, ки дар диссертатсия ҳаллу фасл мешаванд, инъикос намуда, ба хулосаҳои дар натиҷаи таҳқиқот ба даст овардашуда мувофиқат мекунад.

Дар боби 1, ки ҳамчун шарҳу тафсири адабиёти илмӣ оварда шудааст, муаллиф 206 сарчашмаи илмиро мутолиа кардааст, ки ин ба таври айёни проблемаи СДБ-ро нишон медиҳад.

Дар шарҳи адабиёт хеле паҳн шудани СДБ дар массисаҳои ҷарроҳӣ махсусан статсионарҳои травматологӣ, пайдошавӣ ва хуруҷи онҳо дар баъзе муассисаҳои муолиҷавӣ, сироятнокии баланди онҳо, дуру дароз надоштани қобилияти кори беморон ва фавтияти баланд нишон дода шудааст. Хусусиятҳои клиникӣ-эпидемиологӣ шаклҳои гуногуни бемориҳо, сохтори этиологии онҳо, сарчашмаҳои сироят ва сиркулятсияи микроорганизмҳо, сабабҳои пайдо шудани СДБ дар статсионарҳои травматологиву ортопедӣ ва ҷорабиниҳои профилактикии онҳо пешниҳод гардидааст. Оид ба омӯзиши масъалаҳои мубориза ва профилактикаи СДБ дар муассисаҳои травматологии Тоҷикистон маълумоти муфассал дода шудааст.

Боби II мавод, ҳаҷм ва усулҳои таҳқиқотро дар бар мегирад. Таҳқиқот дар пойгоҳи шуъбаи травматологияи Муассисаи давлатии Маркази ҷумҳуриявии клиникӣ осебшиносӣ ва ортопедӣ (МД МҶКОО) роҳандозӣ гардид, ки дар он ҷо танҳо ҷарроҳҳои нақшавӣ амалӣ мешуданд; ҳамчунин дар 3 шуъбаи травматологии (шуъбаи осебҳои омехта ва ҷарроҳии фаврӣ, шуъбаи осебшиносии кӯдакона ва шуъбаи дуҷуми раддоӣ) кафедраи травматология ва ортопедияи ДДТТ ба номи Абӯалӣ ибни Сино дар заминаи Маркази миллии тиббӣ (ММТ), инчунин дар шуъбаи осебшиносии

Беморхонаи клиникаи №3 шаҳри Душанбе (БКШ №3), ки дар онҳо чаррохиҳои таъҷилӣ ва нақшавӣ гузаронида мешуданд.

Бо мақсади иҷрои вазифаҳои дар наздаш гузошташуда, диссертант аз усулҳои гуногуни санитарӣ-микробиологӣ, эпидемиологӣ, иктисодӣ ва оморӣ истифода кардааст.

Омӯзиши сиркулятсияи микроорганизмҳо дар муҳити беморхонагии статсионарҳои травматологӣ бо тарзи таҳқиқоти санитарӣ-микробиологӣ 360 намунаи ҳаво, 3800 шустаҳо аз сатҳи объектҳои гуногуни муҳити беморхона, намунаҳои тарашшуҳоти чароҳат аз 492 нафар беморони гирифтори сироятҳои фасодию уфунӣ, 960 андудаҳо аз луоби бинӣ ва ҳалқум, 480 шустаҳои панҷаҳои дастҳо гирифта шуданд.

Бо усули интиҳоби тасодуфӣ дар статсионарҳои трвматологии таҳқиқшуда таҳлили асноди тиббии 7510 бемори дорои амалиётҳои гуногуни чарроҳӣ, ки дар статсионарҳои таҳқиқшуда дар давраҳои зикршуда таъбабат гирифтаанд, гузаронида шуд. Ҳамагӣ аз ин интиҳоб 503 бемори муштало ба СДБ муайян карда шуд.

Диссертант таҳқиқоти зиёни молиявии СДБ-ро низ анҷом додаст.

Боби 3 ба омӯзиши сиркулятсияи микроорганизмҳо дар муассисаҳои трвматологии ш. Душанбе ва аҳамияти санитарӣ-гигиенӣ ва эпидемиологии онҳо ихтисос дода шудааст.

Диссертант сохтори этиологии микроорганизмҳои гардишкунандаро муқаррар, сарчашмаи сироятро мушаххас ва роҳҳо ва омилҳои интиқол ёфтани онҳоро, ки барои пайдо шудани СДБ дар байни беморони травматологӣ мусоидат мекунанд, муайян кардааст.

Дар муҳити атрофи статсионарҳои травматологӣ асосан *Staphylococcus*, *Streptococcus*, *E.coli*, *Ps.aeruginosa*, *Klebsiella*, *Proteus*, *Hafnia*, *Citrobacter*, *Serratia*, *Candida*, гардиш мекунанд, ки дорои полирезистентнокии возеҳанд (то 10 антибиотик), ки ин аз мавҷуд будани штаммҳои беморхонагӣ гувоҳӣ медиҳанд. Сиркулятсияи васеи микроорганизмҳо дар ин муассисаҳо аз вайрон кардани режими зиддиэпидемикӣ ва норасоии ташкилӣ ва гузаронидани чорабиниҳои дезинфексионӣ ва стерилизатсионӣ гувоҳӣ медиҳад.

Натиҷаҳои таҳқиқот ба диссертант имконият медиҳанд, чунин ҳисоб кунанд, ки сиркулятсияи микрофлораҳои шартӣ-патогенӣ (МШП) –ро дар статсионарҳои травматологӣ беморони дорои СФИ (сироятҳои фасодӣ илтиҳобӣ), ҳамчунин кормандони тиббии муассисаҳои таҳқиқшаванда таъмин мекунанд.

Муаллифи диссертатсия иртиботи мутақобилаи сиркулятсияи штаммҳои беморхонагӣ ва МШП-ро бо қонунмандии пайдошавии СДБ дар статсионарҳои травматологӣ мавриди омӯзиш қарор додаст, ки онҳо дар натиҷаи самаранокии пасти гузаронидани чорабиниҳои профилактикӣ дар шӯъбаҳои таҳқиқшуда, ҳамчунин муқовиматпазирии микроорганизмҳои дар статсионар гардишкунанда дар муқобили антибиотикҳо пайдо мешаванд.

Дар боби 4 натиҷаҳои таҳқиқоти сохтори микробии беморшавии дохилибеморхонагии беморони травматологӣ пешниҳод гардидааст.

Диссертант миқдори беморшавихо, сохтор ва хусусиятҳои эпидемиологии СДБ-ро дар статсионарҳои травматологӣ муайян кардааст.

Диссертант дар натиҷаи гузаронидани таҳқиқоти микробиологӣ муқаррар кардааст, ки дар сохтори этиологии ССБ (сироятҳои сиркулятсионии беморхонагӣ) дар беморони травматологӣ нақши асосиро энтеробактерияҳои грамманфӣ (67,9%) мебозанд, ки асоситаринашон протей (28,6%) қаламчаи қабудфасодӣ (19,8) мебошанд, вазни ҳолиси микрофлораи грамусбат – 21,2% аст.

Омилҳои хатари пайдошавии СДБ ҳангоми амалиётҳои ҷарроҳии нақшавӣ ва фаврӣ ошкор карда шуданд, пайдошавии экзогении сироят дар ҳолати дуюм ва эндогенӣ дар ҳолати якум бартарӣ доштанд. Дар статсионарҳои травматологӣ сатҳи ГВЗ 6,7%-ро ташкил доданд.

Шаклҳои нозологии бештар дучоршавандаи сирояти дохилибеморхонавӣ дар миёни беморони травматологӣ инҳо буданд: носурҳои лигатурӣ (аз 23,4 то 27%); ҳуномоси фасоддор (аз 13,7 то 19,1%); фасодгирии ҷароҳат (аз 12,6 то 18,5%). Бартариҳои шаклҳои паҳншудаи сироятҳоро дар беморони травматологӣ (23,5 - 33,9%) қайд кардан зарур аст, ин аз кори сусти бақайдгирӣ ва баҳисобгирии навҳои мавзееи сироятҳои дохилибеморхонагӣ гувоҳӣ медиҳад.

Муаллиф хусусиятҳои эпидемиологии СДБ-ро дар статсионарҳои таҳқиқшаванда мавриди омӯзиш қарор додааст. Омилҳои хатари пайдошавии сироятҳои фасодию уфунӣ инҳо мебошанд: намуди ҷарроҳӣ (таъҷилӣ ё нақшавӣ), вазнинии бемории асосӣ ва мураккабии ҷарроҳӣ, таъҷилӣ будан ва давомнокии ҷарроҳӣ, давомнокии дар давраҳои қабл аз ҷарроҳӣ ва баъд аз ҷарроҳӣ қарор доштани бемор, синну сол ва ҷинси беморон.

Таҳлили иқтисодии гузаронидашуда имкон дод, ки зиёни умумии аз сироятҳои дохилибеморхонавӣ ба беморхонаҳо расонидашаванда муайян карда шавад. Дар маҷмӯъ арзиши муолиҷаи 1 ҳолати сироятии дохилибеморхонавӣ, ки аз маблағҳои бучетӣ ва маблағҳои ҳешовандони беморон иборат мешавад, дар шуъбаҳои БКШ №3 - $420,0 \pm 3,4$, дар МД МҶКОР – $409,0 \pm 2,5$ ва дар ММТ – $414,3 \pm 2,7$ доллари ИМА-ро ташкил медиҳад.

Боби 5 ба Такмилдиҳии комплекси тадбирҳои пешгирӣ ва зиддиэпидемиологӣ оид ба ва пешгирӣ ва мубориза бо СДБ дар беморхонаҳои травматологӣ бахшида шудааст.

Муаллифи диссертатсия модернизатсияи комплекси ҷорабиниҳои СДБ-ро, ки ба муқобили пайдошавӣ ва паҳншавии СДБ равона карда шудаанд, гузаронидааст. Оид ба оптимизатсияи системаи гузаронидани ҷорабиниҳои профилактикӣ ва зиддиэпидемикии СДБ дар статсионарҳои травматологӣ муносибатҳои нав пешниҳод карда шудааст.

Дар хотима диссертант маълумотҳои пешниҳодшударо ҷамъбаст намуда, асоснокии ҳулосаҳо ва натиҷаҳоро нишон медиҳад. Ҳулосаҳо тавассути маводи репрезентативии таҳқиқоти санитарӣ-гигиенӣ ва эпидемиологӣ, натиҷаҳои иловагии таҳқиқотҳои микробиологӣ асоснок карда шудаанд ва мантиқан аз натиҷаҳои ҳосилшуда бармеоянд. Муносибати

муосири методологӣ ба онҳоро асоснокӣ ва эътимоднокии онҳо тасдиқ мекунад. Натиҷаҳои таҳқиқот бо ёрии усулҳои муносиби омори математикӣ коркард шудаанд.

Навгонҳои илмӣ таҳқиқот. Нахустин бор дар Тоҷикистон сохтори муосири барангезандаҳое муайян гардидааст, ки ба пайдошавии сироятҳои дохилибеморхонавӣ (СДБ) дар миёни беморони осебдида дар беморхонаҳои травматологӣ ва робитаи он бо сиркулятсияи микроорганизмҳо дар муҳити беморхона бо ошкорсозии сабабҳои пайдоиш ва паҳншавии онҳо вобаста мебошад. Микрофлораи грам-манфӣ дар сохтори этиологии сироятҳои нозокомиалӣ дар беморони осеби равон мавқеи пешрафтaro ишғол мекунад. Бори аввал гирифтورشавӣ ба беморӣ ва сохтори СДБ дар беморхонаҳо муайян карда шуд. Хусусияти зухуроти клиникии сироятҳои нозокомиалӣ дар беморони осеби равонӣ оварда шудаанд. Хусусиятҳои эпидемиологии СДБ дар беморхонаҳои осебшиносӣ ошкор гардидааст, ки ба муомилоти микроорганизмҳо дар беморхонаҳои осеби марбут муайян карда шудаанд.

Диссертант хусусиятҳои эпидемиологии беморҳои мухталифи уфунатҳои бемористонӣ дар беморони осебгирифта шарҳ дода шудааст; омилҳо ва гурӯҳҳои хатарноки беморон аз назари пайдоиши уфунатҳои бемористонӣ дар беморхонаҳои таҳқиқшуда. Омилҳои хатари пайдошавии СДБ дар беморхонаҳои осебшиносӣ: вазниншавии бемории асосӣ, таъҷилий ва давомнок будани баргузории чарроҳӣ, муҳлатҳои бистарӣ будани беморон қабл ва баъд аз чарроҳӣ дар беморхона, басомади зиёди СДБ дар кӯдакони бемори то 2-сола ва аз 60-сола боло ба ҳисоб мераванд. Сатҳи беморшавӣ, сохтор ва хусусиятҳои эпидемиологии уфунатҳои бемористонӣ дар беморхонаҳои осебӣ ифшо карда мешаванд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот. Дар натиҷаи гузаронидни таҳқиқоти эпидемиологӣ диссертант муқаррар намудааст, ки сиркулятсияи густардаи микроорганизмҳои шартӣ-патогенӣ дар муассисаҳои осебшиносӣ дар бораи вайронкунииҳои кушоду равшани речаи зиддиэпидемиологӣ ва камбудихо дар ташкил ва баргузории тадбирҳои бесироятгардонӣ ва зиддиуфунисозӣ шаҳодат медиҳад.

Бори аввал барои Ҷумҳурии Тоҷикистон далелҳои зарари молиявӣ, иқтисодию иҷтимоӣ дар натиҷаи як ҳолати уфунати бемористонӣ дар беморхонаҳои осебӣ пешниҳод мешавад, ки маблағи 500 доллари амрикоиро ташкил мекунад. Хасорати молиявие, ки СДБ мерасонад барои бучети ММП ва хешовандони беморон бори гарон мебошад.

Системаи тадбирҳои равонашуда ба баргузории комплекси чорабинӣҳои беҳдоштию зиддиэпидемиологӣ, беҳсозии сифати расонидани ёрии тиббӣ дар беморхонаҳои осебшиносӣ ва коҳиш додани хасорати иқтисодӣ аз СДБ муносиб гардонидани шудааст.

Пажӯҳишҳои баргузоршуда имкон дод, ки тавсияҳои дастурамали методӣ оид ба “Пешгирии сироятҳои нозокомиалӣ дар беморхонаҳои осебшиносӣ” (№ 2 Шӯрои таъбу нашри Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 11.12.соли 2019) ва пешниҳодҳои ихтироъкорӣ оид ба тасвиб ва татбиқи бесирояткунандаҳо ва маводи

зиддифунии нав дар беморхонаҳои соҳаи осебшиносӣ таҳия карда шавад (№ 3613/R664 аз 15.02.соли 2018; № 3621/R672 аз 15.02.соли 2018).

Мувофиқи маводи таҳқиқоти диссертатсия 26 адад таълифоти илмӣ нашр шудааст, ки аз он ҷумла, 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар феҳристи тавсиянамудаи ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон шомил мебошанд, ба ҷоп расидаанд, 2 пешниҳоди ихтироъкорӣ ва як дастурамали методӣ мавҷуданд.

Ҳангоми таҳлили маводи диссертатсия якҷанд савол пайдо шуд, ки ба муаллиф пешниҳод мекунем:

1. Кадом омилҳо барои рушди СДБ дар шароити имрӯза дар тамоми МТП (муассисаҳои табобатӣ-профилактикӣ) мусоидат мекунад?
2. Дар этиология СДБ нақши асосӣ ба микроорганизмҳои анаэробӣ дода мешавад. Онҳо дар таҳқиқоти Шумо чӣ тавр ба ҳисоб гирифта шудаанд?

Хулоса

Диссертатсияи Давлатов Ҳабибулло Сайфуллоевич «Хусусиятҳои эпидемиологии сироятҳои дохилибеморхонагӣ дар статсионарҳои травматологӣ ва оптимизатсияи ҷорабинҳои пешгирӣ ва мубориза бо онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои тиб таҳқиқоти илмӣ-квалификасионӣ аст, ки дар он дар асоси таҳқиқоти аз тарафи диссертант анҷомдодашуда проблемаи тақмили ҷорабинҳои профилактикии СДБ дар статсионарҳои травматологии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳаллу фасл карда шудааст, таҳқиқот барои хоҷагии халқ аҳамияти бузург дорад ва дар рушди иқтисодиёти кишвар саҳми арзанда мегузорад.

Диссертатсияи Давлатов Ҳабибулло Сайфуллоевич ба талаботи фасли 10, банди 163-и «Низомнома дар бораи тартиби додани унвони илмӣ» ҚОА назди Президенти ҶТ аз 26-уми ноябри соли 2016, таҳти №505 қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аз диссертатсияҳои барои дарёфти унвони илмӣ номзади илмҳои тиб аз рӯйи ихтисоси 14.02.02 – эпидемиология талаб карда мешавад, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори сарфароз шудан ба ин унвони илмӣ мебошад.

Муқарризи расмӣ:

Директори МД «Пажӯҳишгоҳи илмӣ-таҳқиқотии тибби профилактикӣ»-и ВТ в ХИА ҶТ,
доктори илмҳои тиб

Рузиев М.М.

М. Ҷ
М. Ҷ
М. Ҷ

М. Ҷ

М. Аббосова